

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Udrag fra Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 334. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius03val-shoot-idm139651351952032/facsimile.pdf> (tilgået 10. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

hele denne ny Ordning af Kollekt-systemet gøres der Rede i en Betænkning, forfattet af Alterbogens Udgiver, Sjællands Biskop Poul Madsen (Paulus Mattheiæ). Det hedder heri:

„Quia hæc æditio, non nihil variat a prioribus, antea excusis, ejus varietatis consilium breviter aperiam, quod ab omni, spero & arrogantiæ & levitatis suspicione, me apud bonos omnes liberabit. — Primo itaque cum animadverterem alterius Collectæ, nullum esse usum, nisi quando nulli essent Communicantes [i dette Tilfælde har man altsaa brugt den ene Kollekt som Slutningskollekt], eam tanquam minus necessariam, sustuli. Et erant alioqui quædam Dominicæ, in posterioribus Exemplaribus additæ, quæ unam tantum habebant Collectam: substitui autem unam generalem (ut sic dicam) Collectam, qua uti possunt Pastores, ubi non sunt Communicantes, quæ habetur altera pagina sequenti.“

Poul Madsen's Udgave 1580 har, som det ses af omstaaende Titelblad, bevaret Titelen fra Hans Albrechtsens Udgave 1574. Det efter Palladius' Navn tilføjede: „*Consilium hujus cæditionis, legatur in fine libri*“ hentyder til den latinske Betænkning. Paa Bagsiden af Titelbladet findes samme *Oratio pastoris* som i Udgaven 1574, derefter følger Palladius' Forord, Hans Albrechtsens Forord, Confiteor, *Oratio contionatoris*, alt som i Udgaven 1574, og sluttelig en Bøn af Johannes Matthesius. Saa begynder Kollekter og Texter. Det sidste Læg i det eneste bevarede Exemplar (findes paa d. kgl. Bibl.) mangler, paa Kustoden paa sidste Blad (M 8 v) staar *Catechisis*; her har altsaa Katekismen fulgt og derefter Betænkningen og den almindelige Slutningskollekt. Hele denne ydre Indretning ses af den følgende Udgave, hvorefter det ovenfor anførte Citat af Betænkningen er taget.

5. Ny Udgave 1602. Titel og Indledningsbønner som Udgaven 1580. Paa Foden af Titelbladet: *Prentet i Kiobenhaffn/ hoss Henrich Waldkirch. M. DC. II.* I Palladius' Forord er to Ændringer foretaget: Claus Førds Navn er gaaet ud

(som det ses af sidste Blad, er Udgaven bekostet af Henrich Waldkirch), og Sætningen om de to Kollekter (ndf. S. 342 L. 2—8) er ændret til: „*Oc er her sæt oc forordineret en Collect for huer Epistel/ at bruge effter Ordinantzens liudelse*“. Efter Døbe- og Vielsesrituellet staar som i de tidligere Udgaver Katekismen (d. v. s. de fem Hovedstykker) og derefter følger den latinske Betænkning med Overskrift: *Commonefactio ad pios verbi ministros, de consilio hujus aeditionis*, hvor under staar „*P. M.*“ d. e. Paulus Matthiæ. Umiddelbart herefter kommer den i Betænkningen omtalte almindelige Kollekt med Overskrift: „*En Collect/ at læse effter Prædicken/ naar der er ingen communicantes*“, hvilken Kollekt ligesom mange af de øvrige Kollekter er bevaret uforandret siden da (Alterbog 1913, S. 264); til Slut findes en Bøn af Poul Madsen „at bede/ naar Præsten falder paa Knæ for Alteret/ effter Tiensten er endt“. Hele denne Indretning er utvivlsomt gaaet uforandret over fra Udgaven 1580.

Paa sidste Blad læses: „*Prentet i Kiøbenhaffn/ hoss Henrich Waldkirch: Paa sin egen Bekostning: Oc findis hoss hannem til kiøbs*“.

Exemplar af denne Udgave findes paa det kgl. Bibliothek (Bl. 7—8, uden Tvivl indeholdende Oratio contionatoris og Joh. Matthesius' Bøn, mangler).

6. Udgave 1611. Denne Udgave svarer i det hele til den foregaaende. Udgaven er trykt og bekostet af Henrich Waldkirch. Exemplarer findes paa d. kgl. Bibl. og paa Univ. Bibl. i København.

7. Udgave 1652. Optryk af foregaaende Udgave¹. Paa Foden af Titelbladet: „*Prentet i Kiøbenhaffn/ aff Georg Lamprecht. Paa Joachim Moltkens Bekostning/ Oc findis hos hannem til kiøbs. M. DC. LII.*“ Exemplar paa d. kgl. Bibliothek.

8. Udgave 1666. Optryk af foregaaende Udgave.

¹ I Palladius' Forord er Fejlen „Missal eller Alterbog“ rettet til det oprindelige „Missal eller Haandbog“; jf. foran S. 330 Fodn.